

מרחיקים אותו מרעיון „החלוק“, יש למצוא איפוא שבילים אחרים ללבו והגיון אחר להצמיח ברוחו את זרעי החלוציות.

אם לפרש את המחשבה הזאת, הרי היא אומרת שיש להתחשב במציאות ולבחור דרכי הספת החודרת ללב הנוער האמריקני, אף כי הלך-רוחו כשהוא לעצמו אינו מעיד אלא על חוסר בגרות ותמימות.

דומני שדעה כזאת על הנוער היהודי באמריקה איננה מוצדקת כל עיקר, אדרבה, אפשר שהציבור בארץ-ישראל עוד לא ראה ראייה נאמנה את המצוי איתו, ויש אולי עוד קצת מסקנות שכדאי להסיק מן ההתנגדות המופלאה, האינסטינקטיבית, של הנוער באמריקה. המסרב לקבל, פשוטו כששמו, את תורת החורבן ההכרחי של כל גולה, להנחה זו אפשר אולי למצוא סמוכים בעובדה שלמרות אותו חוסר-בגרות שביקשו למצוא בנוער של אמריקה היהודית, הרי יצאו חלוצים מתוכו, אם כן, מן הסתם מצאו השליחים דרכים אחרות ללבם, אחרי שלא הצליחו בהטפת הפרוגנוזה שסוף החורבן לבוא.

במערכות הציונות החלוצית המפסימליסטית בארץ-ישראל נתקבלה הדעה על החורבן ההכרחי של כל גולה כחוק מדעי ממש. לאמיתו של דבר, אין דעה זו בגדר חוק מדעי, היא מסתמכת, כמוכח, על הרבה עובדות, ובימינו על העובדה המכריעה לכאורה של השואה הגוראה שמוצאה בגרמניה, הארץ אשר בה, מקובל לנו, העמיקו היהודים להשתרש. אם משם צמחה הרעה, טוענים הציונים, ראייה מכאן שבהכרח גורל אחד צפוי לכל גולה, ותהא המושרשת והבטוחה ביותר, ואחרי כל אלה, כוחה של הדוגמה הגרמנית הוא אמוציונלי בלבד, ולא הגיוני; שהרי תמיד יש מקום לטעון שתוצאות אחרות היו בגדר האפשר, ושיש לבאר את האסון לא מתוך טבעה של גולה, אלא מתוך נסיבות מיוחדות ששלטו בזמן מסוים ובקונוקטורה מסוימת בגרמניה.

ועוד יש להעיר, שאילו היה לרעיון החורבן ההכרחי של הנלויות כוח משכנע של חוק מדעי, אז לא היה דוקא הנוער באמריקה מסרב לקבלו. האמרר קני נוטה לספקנות רק כלפי הכללות בהיקף פילוי סופי — והלא כאלו הן כל ההכללות ההיסטוריות — אבל הוא נותן מלוא אמונו לחוקי מדע המתאמתים באופן מדויק ובמידה מספקת על ידי העובדות. אין אמת בדבר שהנוער היהודי באמריקה מתעקש שלא לראות נכוחה את סימני האיבה בסביבתו. אילו לא ידענו זאת מנסיונו העצמי, הנה בא לארצות-הכרית פסיכולוג צעיר, וציוני חלוצי, הוא שמעון הרמן מדרום אפריקה, והראה שהנוער היהודי באמריקה — ציוני

העדה מחזקת בעל כרחו את הימין הנאמן על עדותו.

*

מלבד דרך החינוך, אין לך דרך בטוחה יותר להתמזגות השבטים מדיפרנציאציה חברתית ומעמדית בהיקף בין-עדותי רחב, ושני טעמים לדבר, ראשית, בדרך זו תמהר לבוא האמנסיפציה אשר יוצאי ארצות המזרח זקוקים לה ביותר, ושנית, זוהי דרך אשר ממנה אין לשוב, מאחר שאדם נכנס להסתדרות מעמדית ולמפלגת פועלים ונקלט בהן, מידלדלים והולכים האינטרסים והרגשים העדתיים שבנפשו. מכאן ואילך הוא רואה את עצמו מחוץ למסגרת הרשמית של העדה.

וראוי לחזור ולהזכיר עוד דרך אחת לטיפוח אחדות כלל ישראלית, להימנע מכל דבר המטפח אחדות בין יוצאי ארצות המזרח — בין אם זו באה כהשפעה חוזרת של האחדות האשכנזית ובין אם באה עקב התעוררות עצמית שלהם.

איך להגיע לידי תהליך התמזגות בלתי מופרע בין העדות, ועם זה איך לא לרוקן את עורף העדה לגמרי מהכוחות התרבותיים ובני-הנעורים שהם חלוצי אותו התהליך? שאלה חמורה היא, שפתרונה תלוי במידה לא מעטה בחוש המידה של היסודות החלוציים שבעדות ושל העסקנים הישוביים היושבים על מזוכה זו.

על רוחו של הנוער באמריקה

בנימין הלפרן

לעתים נודמן לו לכותב הטורים האלה לקרוא בעתונות דינים-וחשבונות של שליחי ארץ-ישראל בשוכם מאמריקה הצפונית או הדרומית, כמעט בכלום חוזרת כפזמון טענה ואזהרה כזו: הנוער היהודי באמריקה אינו רוצה להבין שיש חוק ברנל אחד השווה לכל הגלויות — שגם אמריקה כפולין וגרמניה נגזר דינה לההרב בזמן המיועד לכך; וכל המהסס לצאת מרצונו הטוב כחלוק, סופו שיצא כפליט, לא די שמסרב הנוער, ואף הנוער החלוצי, לקבל את הראיות התחתכות של תורת היציאה ההכרחית מאמריקה; אלא כשמתהילים לדבר על לבו בנוסח זה ומבקשים ליעץ לו עצה של טעם, שכחלוק העדה מוטל עליו להקדים רפואה למכה ולצאת טרם יגרוש, מיד סר לבו מדבריו ושוב אינו שומע לך, ולכן באו השליחים לכלל דעה שבאמריקה אין פותחים עם הנוער בניהוח של עתידות הגולה — או חוסר-הסיכויים ההכרחי של הגולה האמריקנית, כי בזה רק

ראשית: היהודי יש לו יחס מיוחד לגויים, "שלו". הוא מכיר את ה"רשעות" שלהם מקרוב — אבל מכיר גם את ההיבט שבהם, וקשור במיתרים דקים לתרבותם, להברהם, למנהגיהם. ואם אומרים לו ליהודי על הגויים ש ל ו — ובוה לא היה, כמדומה, הבדל רב בין יהודי רוסי וגרמני, הונגרי או צרפתי, פולני או אמריקני — שאנשים אלה, על רשעתם וצדקתם כמו שהיא מוכרהים על פי חוק ברזל להשמיד ולאבד אותה, הרי באופן אינסטינקטיבי הוא מתקומם כנגד הוראות הזאת. הוא איננו יכול לשפוט בענין זה על דרך ההפשטה וההכללה; הוא מוכרה לשפוט על פי כוח האינטר איציה שלו, מתוך הכרתו האינטימית את הגויים הללו, ואי אפשר לו לעקור מלבו את הדעה שיש בהם יכולת של תשובה, ניצוץ המבקש תיקונו.

על אחת כמה וכמה שבכל הארצות היהודי המועמד לחלוציות הוא גם היהודי הנמשך אחרי מל חסת השחרור והגאולה של הגויים, גאולת אומות העולם קשורה בעיניו, ובצדק, קשר ישיר בבטחון לישראל בגולה כנגד סכנת ההשמדה שבשלטון הערי צות. ויש להבחין כאן בין שתי גישות. כשטוענים טענה כללית, שאין בשום גולה, ולו תהא הגולה התפשית והמתקדמת ביותר, ערובה לקיום העדה הירודית, הרי דבר זה יכול להתקבל על דעתו של יהודי גם בשעה שהוא מתמסר למלחמת השחרור והקידמה בארצו. אבל אם אומרים לו — וכך, כאמור, מוצגת השאלה באמריקה — שאין סיכוי למלחמתו לשם גאולת החברה ולשם בטחון היהודים בארץ-מושבו, ולכן מוטב שיצא במקום כדי שלא יגורש במאוחר, הרי אין הטענה נשמעת אלא כקריאה לעזיבת המערכה.

לא בדרך זו נקנה את לב הנוער היהודי באמריקה לחלוציות, אם עתיד הוא לקבל את החלוציות יקבלנה מתוך הכרה אחרת: ההרגשה שאפילו אם תיגאל אמריקה מכל שיירי ה"רשעות" וההפליה בחינוך, בשיכון, ובכלכלה, כלפי המיעוטים, והיהודים בתוכם, הרי הגאולה לא תהיה רפואה שלמה לקלינו, והגולה תישאר בגדר גלות. לא מפחד תבוסה ושואה, אלא מחוסר הטעם שבנצחון והגאולה המקומים, קמו לנו חלוצים מבין הנוער באמריקה.

נזכר אני בדבריו של ב. כצנלסון בספרו על "דרכו לארץ ישראל", עליתו לארץ, אמר, לא באה מתוך אמונה בתורה ציונית או סוציאליסטית, או מהסכמתו לפדרגנוזה שהיא על גורל גלות רוסיה, אלא פשוט מפני שקצה נפשו בגלות ובשפלותה. ההיתה זו דרכו של יחיד ומיוחד בלבד?

או חלוצי, לא-ציוני, ואף אנטי-ציוני — חרד מאד לעתיד היהודים באמריקה, אם תדרשו לדעת היהודים הצעירים באמריקה לא תמצאו ביניהם שאננים או מת-פארים בבטחון מעושה ש"אצלנו לא יארע הדבר". להיפך, הנוער היהודי לכל גונו מתיחס בכובד-ראש לאפשרות אסון מעין זה של אירופה, אם גם אינו מציג את הדבר לדיון אקטואלי. מאידך גיסא, מסרב הנוער, לכל גונו, לקבל את האפשרות הזאת כודאית, כיכוד מוצק אשר עליו יבסס את חיו כיהודי. יתר על כן, הנוער הזה מתקומם באופן אינסטינקטיבי נגד רעיון זה — ובוה אין הבדל רב בין ציוני ללא-ציוני. והרי זה חזיון מתמיה במקצת, מניין הסר כמה כזו בין ציונים ולא-ציונים באמריקה בהתנגד דותם לאותו רעיון שבארץ-ישראל הוא, כנראה, בבחינת מושכל ראשון. מה נשתנה מצבו הרוחני של הנוער החלוצי באמריקה ממצבו הרוחני של שאר הנוער החלוצי, המביא לידי כך שאחד מחניק באמונת חורבן הגולה, ואחר סולד ממנה?

דומה, שיש הבדל כזה, ושרשו בשוני המצב ההיסטורי ביניהם. תורת חורבן הגלויות עושה נפשות בתוגים חלוציים הנתונים במצב היסטורי מעין זה של רוסיה ורומניה בימי העליה הראשונה והשניה, או מעין זה הקיים בימינו אנו במחנות ה"גידחים", לאמור, בתקופת הגירה כאשר הריב האידיאולוגי האמיתי סובב על השאלה: לאן תלך ההגירה, לגולה חדשה, או לארץ אבות? על פני שטח הדברים, כידוע, מופיעים יריבי הציונות כמבקשים "עמידה במקומות" — אבל אופיני הדבר שאין התנגדותם מכוונת ל"יצאה" סתם. הם קוראים תגר רק על עליה לארץ-ישראל. הנדודים מגולה לגולה אינם מעוררים את חמתם. מעידים הללו על אי-בטחון או אי-רצון בתנאים השוררים בגולה מסוימת, אבל אין בהם מסימני הכפירה הכוללת כמושג גולה כשהוא לעצמה.

ואולם במקום שאין תנועת הגירה כללית, יתפתח הויכוח בהכרח בשבילים אחרים. נושא הויכוח לא יהיה הגולה כמושג מקיף, אלא גולה מסוימת (כי אין גולה אחרת עומדת כלל לדיון). נושא הויכוח היא אמריקה זו שאין ממנה תנועת הגירה כללית, וכשהמר דובר הוא בסיכויי הגולה בתחומי ארץ אחת הרי ענין האמונה בהורבן הגולה לובש צורה שונה מזו שבויכוח כללי על מושגים מופשטים למדי. כוונתי לא להבדל בסוג העובדות ואופן הניתוח המתאימים לויכוח על ענין "פרטי" ומסוים, שהם שונים כמובן מאלה המתאימים לויכוח על נושא כללי. כוונתי קודם כל להבדל בגישה האמוציונלית.